

Globalhistorie. Lange linjer og store spørsmål

Hvordan har menneskene skaffet seg mat gjennom historien?

Hvordan har mennesker organisert seg politisk til ulike tider og i ulike samfunn?

Hvordan har naturen og menneskene gjensidig påvirket hverandre?

Hvordan har antall mennesker endret seg opp gjennom historien?

Hvordan har trosformer og vitenskap utviklet seg og satt sitt preg på samfunnsutviklingen?

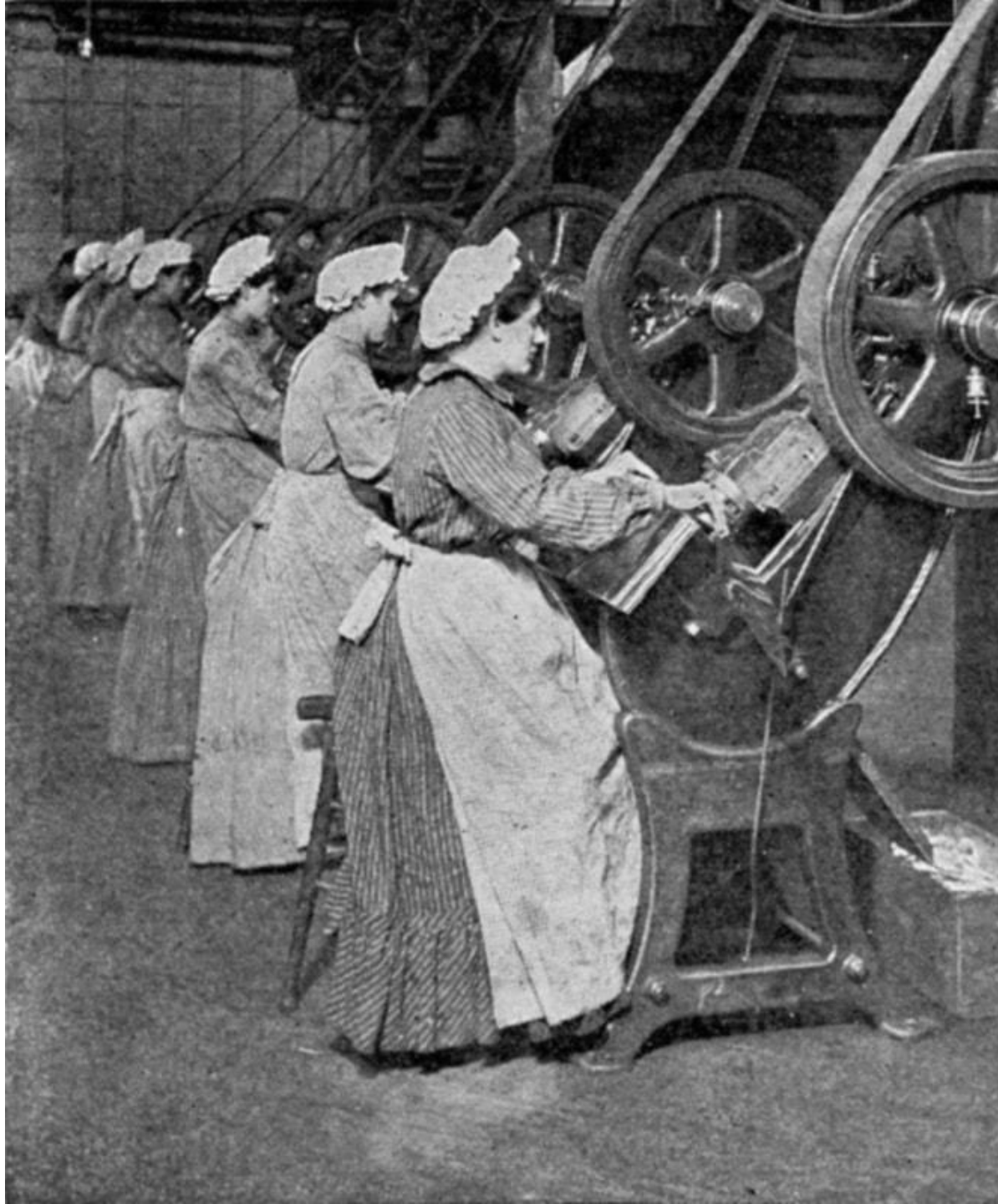
Hvordan har ulike samfunn blitt knyttet sammen i større fellesskap, på godt og vondt?

Hvorfor er noen land rike, mens andre er fattige?

**Hva er det viktigste
som har skjedd i
verdenshistorien?**

Mitt tidligere svar

DEN INDUSTRIELLE REVOLUSJON

Den industrielle revolusjon

Hovedgrunnen til de økonomiske forskjellene i verden.

De landene som har industrialisert er rikere enn resten.

1700-tallet i India. Å spinne 50 kilo bomullstråd tok 50.000 timer.

I 1825 i England. Å spinne 50 kilo bomullstråd tok 135 timer.

Robert Solow (Nobelpris i 1987) mener at 80 prosent av økonomisk vekst i USA skyldtes teknologisk fremgang.

Hva er det viktigste som har skjedd i verdenshistorien?

Hva er mitt svar i
dag?

Jordbruksrevolusjonen

Menneskene har levd på jorda i om lag 300.000 år. I 290.000 år var mennesker sankere og jegere – og høstet av naturens ressurser. De fisket, jaktet - sanket honning, bær og røtter.

For 10.000 til 12.000 år siden startet en med jordbruk. Hva er det?

Domestisering av planter og dyr.

Dyrke planter var svære arbeidskrevende. En skulle: så, luke, lede vann i kanaler, høste, treske, lagre, gjødsle, beskytte avlingen mot fukt og smågnagere

De første 5.000 årene var jordbruket lite produktivt – og forandret ikke verden. Men det skulle endre seg.

 For 5.500 år siden ble jordbruket mer produktivt. Hvorfor det?

Intensivt jordbruk for 5 500 år siden

Hvilke planter og dyr var viktigst?

The big five

The big five

The big five

The big five

The big five

Potetens skjebne i Norge

Kom til Norge på 1700-tallet

De siste 80 årene har det forsvunnet cirka 198 000 gårdsbruk som dyrket poteter

I 2023 var det bare 1 336 igjen.

På 1950-tallet spiste gjennomsnittsnordmannen 90 kilo poteter i året.

I dag har det sunket til 17,5 kilo.

Mye av dette går til potetgull og chips.

Hvordan har det intensive jordbruket forandret verden?

Befolkningsvekst

Utvikling av immunitet mot sykdommer

Yrkesdeling

Stater

Befolkningsutvikling

100.000 år siden

10.000

10.000 år siden

5 millioner

År 1

200 millioner

1300

400 millioner

1825

1000 millioner

1974

4000 millioner

2022

8000 millioner

Utvikling av immunitet - vi fikk sykdommer fra husdyrene

Tuberkulose

Influenza

Meslinger

Utvikling av immunitet

90 %

70 %

50 %

30 %

Immunitet utviklet i Eurasia – sykdommer endemisk

Hva skjedde når Columbus oppdaget Amerika?

90 % døde

1500 – 25 millioner i Mexico

1600 – 1 million

Arbeidsdeling – mange nye yrker – avhengig av at andre produserte mat

Det intensive jordbruket gjorde det mulig med **STATER**

Første stater vokste fram parallelt med det intensive jordbruket (Egypt, Mesopotamia).

Stater har bare eksistert i cirka 2 prosent av menneskenes historie.

Minst to utfordringer:

Hvordan finansiere militære og byråkrati?

Hvordan hindre opprør? Hvordan disiplinere befolkningen? Hvordan skape lojalitet?

Mecklenburg

5100 kg korn, hvorav

1700 kg såkorn for neste år

1400 kg fôr til 4 hester

1350 kg jordrente/tributt til
føydalherren

= 650 kg mat til familien

Songhai-riket

Korn

Fôr til hestene

Tørrfisk

Spyd og pilspisser av jern

Unge menn og kvinner →
tjenere

Barn

Aztekerriket

Mais

Fargerike tøyer

Fjærskjold

Tørket chili

Edelsteiner

Stater

Hvordan disiplinere befolkningen?

1. Lover
2. Knallharde straffer (bøter, pisking, koking, lemlestelse, dødsstraff). Gjerne på offentlige steder for å advare andre. I dag setter vi folk i fengsel.
3. Religion – lederne ble sett på som guddommelige som det var en plikt å adlyde.
4. I mange stater dro herskerne nytte av en religion som sa at gud **overvåket** alle mennesker. Indre kontroll. Tar inn normer. Selvbeherskelse/selvdisiplin som er nødvendig i stater. Derfor verdensreligionene ble en god alliert til herskerne? Gav kontroll over lokalsamfunn som var vanskelig å styre.

Overvåkning: «Ingen skapning er skjult for ham. Alt ligger åpent og nakent for øynene på ham som vi skal stå til regnskap for.» Heb. 4.13. Konsekvens: frykten for helvete eller dårlig karma.

Hvordan skape lojalitet til staten?

1800 →

Nasjonalstat

Militærvesen

Skoler (felles språk og historie)

Demokrati (stemmerett + sivilsamfunn)

Velferdsstat

Sport på TV

Oppsummering: Hvordan har det intensive jordbruket forandret verden de siste 5 500 årene?

Befolkningsvekst

Utvikling av immunitet mot sykdommer

Yrkesdeling

Stater